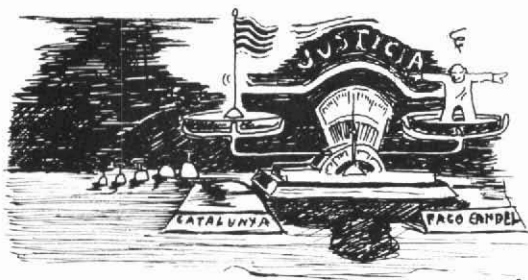

NO TOT S'ACABA EN LA GRAMÀTICA

• Ermengol Passola

Un idioma, com a manera de dir, té també unes altres característiques que no són les gramaticals.

Tots hem sentit explicar que l'euskera no té paraulotes. I així, quan els bascs parlen entre ells, qui no sap llur idioma només n'entén els renecs que hi van intercalant en espanyol.

Josep M. Espinàs, en una de les seves diàries columnes a l'Avui, plantejava un determinat aspecte dels escrits polítics dels diaris madrilenys, que no s'assembla gens al llenguatge emprat per la premsa de Catalunya.

La diferència és la falta d'escrúpols que hi ha al centre —i a tot Espanya en general— a recollir les expressions barroeres i ofensives dirigides a personatges de l'actualitat política. Cosa que entre nosaltres no passa o, en tot cas, raríssimament.

I Espinàs en posava alguns exemples: "quan el columnista que està convençut de ser objectiu ens diu de Cristina Almeida que *es una pàjara a medio camino entre el aveztruz y el buitre* o bé quan un altre columnista explica que acaba de sortir d'una grip tan forta i que estava tan cruixit que *las rodillas incluso hablaban en catalán, tenía yo un Pujolín en cada menisco*"...

La citació és llarga però s'ho val. Són dos exemples que ens posen d'evidència que així, aquí, no s'acostuma a fer befa de ningú.

Però buscant molt bé, n'hi ha alguna excepció. I crec que val la pena de fer el possible perquè aquest estil no se'ns encomani. Sobretot si po-

dem suposar que qui el fa servir no s'adona de la importància que té el deixar-se anar per aquest pendís tan incivil. Pendís que contradiu, i en català, una manera de fer i de dir que s'ha anat imposant tàcitament entre nosaltres. Que ens diferencia i, per tant, cal que sigui defensada. Per la diferència i també pel més alt nivell que hem guanyat pel nostre mateix natural.

Jo tinc un amic immigrant. Ja des dels anys quaranta que el vaig conèixer a Cantonigròs, que en la seva persona hi veia reflectit el gran problema del nostre demà. En recordo una conversa: *Pero Cataluña tendrá en el futuro una enorme fuerza con tantos brazos como se van a juntar a los suyos*. No vaig poder contestar, perquè en aquells anys, defensar davant un immigrant que calia parlar català per ajudar del tot Catalunya, hauria semblat una exigència fora mida, o una injustificada imposició.

Però, tot d'una, aquell amic que havia vist molt poc, publicà un llibre: "Els altres catalans".

Important, inesperat, quin llibre tan necessari! Volia agrair-li en nom de tots, en nom de tant. I per això aquell Nadal al matí, amb els fills petits mudats vam anar a felicitar-li les festes.

Em va sobtar, tan fora dels nostres costums, la copa de vi amb què va obsequiar-nos, però bé que me la vaig beure molt de gust amb la il·lusió de compartir-la de tot cor, amb tota la seva família.

Algun estiracordetes va opinar, i era opinable, és clar, que no es podia convenir en tot el que es deia a "Els altres catalans". Però quin començament més ben orientat, per ser com era la primera veu que parlava des del cantó dels "altres"! A partir d'aquí, tot podia encarrilar-se, i Déu n'hi do de com ha anat així.

El llibre a part, els de casa vam guanyar una família amiga, amb la qual férem alguna excursió plegats.

Vint anys més tard, aquell amic extraordinari ens va donar una altra gran alegria a tots amb "Els altres catalans 20 anys després". Comparant els dos textos es veu el camí que s'ha anat fent, gràcies sobretot a homes com ell.

Com ell, que va explicar en una conferència feta a Vic el 20 de febrer del 1987: "... finalment tothom s'haurà de pronunciar a l'entorn de l'independentisme, i de la seva avantsala, l'autodeterminació, i que el terme nació deu ser vàlid, però el de nacionalisme aviat quedarà desfasat".

I després de fer unes consideracions d'un gran realisme sobre l'actitud i les idees dels nostres immigrants, acabà la conferència amb aquesta anècdota: "Ja fa uns mesos que era a Marbella, en una festa de la "jet-set" per raons de la professió periodística, i a la taula on era, una senyora andalusa em va dir: *Señor Candel, usted aunque catalán, también es español*. La gent de la immigració t'ha explicat com els empenya l'atorgament aquest —un atorgament al revés, és clar— quan els han dit "Tu, encara que ets immigrant, també ets català" tot anul·lant la seva voluntat d'escollir i d'acceptar. També a mi em va crispar el fet de concedir-me la categoria d'espanyol, malgrat la meua condició de català, i li vaig contestar: *No, señora, yo soy catalán pero no español*. La taula es va trencar... Però vaig aguantar el tipus i l'escàndol".

Quin personatge en Paco Candel! Amic dels seus amics, i sort n'hem tingut. A la fi del 91 es va reunir en uns estudis de so amb un grup d'amics seus: Avel·lí Artís Gener, Tísner; Lloïl Bertran, la Lloïl; Josep Lluís Carod-Rovira, diputat d'ERC; Sílvia Còppulo, presentadora de TV; Lluís Galvada, líder d' "Els Pets"; Ariadna Gil, actriu; Ramon Llumà, alcalde de Solsona; Pilar Rahola, periodista i diputada a Madrid; Isabel Clara Simó, escriptora; Joan Triadú, premi d'honor de les lletres catalanes...

Tots junts vam cantar l'eslògan compost per Celdoni Fonoll "Free Catalonia from Spain" (eslògan del qual es van repartir 11.000 còpies en cassette, de cara a popularitzar-lo amb motiu dels Jocs Olímpics).

I un amic —tot aquest escrit parla dels amics, de l'amistat— doncs, un amic de Paco Candel és Ivan Tubau, que va escriure el llibre de la "Llengua i pàtria amb ceba tendra". I que li va demanar un epíleg per a aquest llibre.

L'epíleg comença així "Què hi fa aquí un escriptor com Francesc Candel, que en el seu dia va dir que votaria a favor de la independència de Catalunya...?"

I ho contesta referint-se a l'autor "... és el meu amic i em cau bé". I el justifica: "Jo diria que és més antinacionalista espanyol que antinacionalista català" i "si no vol ser esclau del *vaixell*, ho és del *barco*".

Molt bé, hauríem de dir. Quasi mai s'han de trencar els ponts amb els amics, i és per això que Candel va prologar Ivan Tubau. Però de ningú s'ha de dir que "és un pobre de debò, un miserable". I menys encara que "és un guerrero de merda i al servei de l'oligarquia espanyolista". —Tot això, referit a Candel, ho hem llegit al núm. 12 de Llengua Nacional.

He volgut explicar qui és i el que representa per a tots el noble i generós Paco Candel. Feia falta de dir-ho als lectors de Llengua Nacional. Tothom s'ho ha de pensar molt bé abans d'entrar en el camí del maltracte a l'estil de Madrid. I més encara, en aquest cas, en què es va directe al suïcidi, malparlant grollerament dels nostres més necessaris i més valuosos amics.

Crec que tots els que vam llegir els insults que més amunt ressenyo, agrairan aquests aclariments de justícia, i que pensaran també que tant de bo tots els immigrants prenguessin per model el nostre Paco-Francesc Candel.

Nota del director:

D'acord amb la carta del senyor Ermengol Passola. Haig de dir que l'escrit a què fa al·lusió no havia passat per la meua lectura, ja que altrament no n'hauria facilitat la publicació. Els mesos de desconexió durant l'estiu i la tardança en l'aparició d'aquell número van fer que finalment s'hi utilitzessin materials que no havien seguit el camí normal.

No fa gaires dies precisament (el 6 de desembre), en Francesc Candel escrivia a l'Avui un article titulat "Forçant-te a l'independentisme" que demostra un cop més que no se li pot atribuir en absolut l'etiqueta que el company Pereña li atribuïa.